

Vzdělávací obor:

**Název oboru: Hudební, taneční a dramatická výchova**

Očekávaný výsledek učení:

UAK-HTD-003-ZV9-009

Uvede příklady živého umění, kulturních projevů, akcí, tradic a kulturních institucí na regionální, národní i celosvětové úrovni.

Popis úrovně Na cestě:

- Spolupracuje na projektu, který se zaměřuje na hlubší poznávání uměleckých projevů vlastní kultury i kultur jiných zemí.
- K získávání informací o kulturním dění využívá i digitální média.

## Vždyť jsi Rom...

Autorka materiálu: Silva Macková

Motto: „*Skutečná cesta ven je být individualita. A jestli mě někdo chce vidět dřív jako Roma než jako Patrika, je to jeho problém, a ne můj.*“ (Patrik Banga)

### Anotace:

Tato výuková aktivita je určena pro žáky druhého stupně základní školy a zaměřuje se na rozpoznávání a kritické zkoumání předsudků vůči romské menšině prostřednictvím hlubšího poznávání romské kultury, práce s dokumentem, skupinové tvorby, diskuse a reflexe. Aktivita rozvíjí klíčové kompetence v oblasti kulturní identity, kulturní rozmanitosti a digitálních dovedností. Žáci nejprve anonymně reflektují své představy o romské kultuře, poté sledují dokument o úspěšných romských osobnostech, diskutují o významu předsudků a stereotypů, a v závěru tvoří digitální nebo vizuální portréty vybraných romských osobností. Cílem je podpořit empatii, porozumění kulturní rozmanitosti, kritické myšlení a schopnost pracovat s digitálními technologiemi. Aktivita vytváří bezpečný prostor pro otevřenou diskusi o předsudcích a umožňuje žákům reflektovat vlastní postoje a poznat hodnotu romské kultury a jejich přínosů společnosti.

Metodické zpracování aktivity počítá s riziky, která může otevírání tématu předsudků vůči Romům ve třídě přinést – například hanlivé výroky, projevy napětí mezi žáky nebo zraňující poznámky vůči přítomným spolužákům. Aktivita je však zasazena do výuky hudební, taneční a dramatické výchovy, kde učitel se žáky dlouhodobě pracuje v tvořivém a osobnostně laděném prostředí. Zná jejich způsob vyjadřování, názory i vzájemnou dynamiku ve třídě, protože předmět často nabízí prostor pro osobní výpovědi a sdílení. I díky tomu může lépe předvídat možná rizika a přizpůsobit vedení aktivity potřebám skupiny. Návrh lekce zároveň nabízí konkrétní opatření: úvodní reflexe probíhá anonymně, učitel může zvolit zprostředkované formy sdílení (např. písemné výstupy, práci ve skupinách), diskuse je vedena citlivě a s respektem. Lekci je také možné rozdělit do více kroků nebo upravit podle momentální atmosféry ve třídě, aby se předešlo retraumatizaci nebo posilování předsudků.

### Zadání pro žáky:

#### A. Úvodní diskuse (reflexe předsudků)

Otázka pro třídu: „Co se vám jako první vybaví, když se řekne romská kultura?“

Odpovědi napište anonymně na lístečky.

Lístečky si složte a uschovejte, vrátíme se k nim v závěru.

#### B. Dokument o úspěšných Romech

Podíváme se teď na dokument o třech úspěšných Romech:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/uspesni-romove-jsou-vzory-a-inspiraci-prala-bych-si-abych-nemusela-zazivat-pocit-prvenstvi-dodava-hi-7401>

POZN.: V dokumentu jsou tyto osobnosti

- spisovatel Patrik Banga (získal prestižní cenu Magnesia Litera v kategorii talent roku),
- básnička, historička v Akademii věd Renata Berkyová (získala prestižní stáž ve Washingtonu),
- herec Marsell Bendig (získal Českého lva za mužský herecký výkon ve vedlejší roli).

Připomenu vám slova, která v dokumentu zazněla:

Patrik Banga, novinář, spisovatel: „Narazil jsem na sociální poradkyni, která mě přesvědčila o tom, že děti jako já na střední školu nepatří, protože nás cikány nikdo po škole nezaměstná jinde než v dílně nebo na stavbě.“

Renata Berkyová: „Přihlásila jsem se do literární soutěže. Učitelka mi vyčítala, že jsem to určitě nenapsala já, že to není moje práce. To v člověku na jedné straně sráží sebevědomí, ale na druhé straně je dobře vybavený do světa.“

#### Diskuse po videu:

- Co tím podle vás lidé mysleli?
- Jak byste se cítili, kdyby vám někdo něco takového řekl?
- Proč se takové věty pořád objevují?

### C. Úspěšní Romové

Podívejme se, kdo doopravdy jsou někteří současní romští umělci... (Přehrání úryvků z videí – je možné využít už připravený výběr v oddílu Zdroje).

#### D. Vyber si osobnost – vytvoř portrét

Ve skupinkách si žáci vyberou osobnost, která je zaujala, nebo další osobnost podle vlastního výběru a pomocí internetu (videí, textu, dokumentu...)

- rozdělte se na menší skupiny (3–4 žáci)
- vyberte si osobnost, která vás zaujala, nebo najděte další osobnost z oblasti kultury a umění
- zjistěte o ní co nejvíce (život, tvorba, překážky, úspěchy)
- vytvořte krátký „portrét“ (plakát, slid, koláž, podcast apod. podle vlastního výběru)

#### E. Závěrečná diskuse a sebereflexe

Podívejte se teď na to, co jste na začátku napsali na lístečkách.

- Podívejte se, co jste napsali o romské kultuře na začátku hodiny. Změnil se nějak váš pohled na romskou kulturu díky této hodině? Pokud ano, v čem a proč?
- Co jste se dozvěděli o Romech, co jste dřív nevěděli?
- Téma romské kultury, které jsme dnes otevřeli, provázelo výrazně i téma předsudků vůči Romům a jejich kultuře. Co pro vás znamená slovo předsudek? Myslíte si, že i vy máte nějaké předsudky (odpověď může být nevyslovená)? Jak můžeme předsudky změnit nebo jak proti nim bojovat?

Chtěl bych naši diskusi zakončit ještě jedním citátem z dokumentu, který jsme viděli na začátku:

Patrik Banga: „Skutečná cesta ven je být individualita. A jestli mě někdo chce vidět dřív jako Roma než jako Patrika, je to jeho problém, a ne můj.“

## Vazba na klíčové kompetence

| Název KK<br>Složka KK<br>Kód OVU                                                | Znění OVU                                                                                                                                                                | Vzdělávací strategie                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| KK kulturní<br>Kulturní<br>kontext Kód:<br>KKT-KON-<br>000-ZV9-001              | <b><i>Rozlišuje různé formy kultury a umění, popíše jejich projevy a uvede významné kulturní instituce na regionální, národní i globální úrovni.</i></b>                 | <ul style="list-style-type: none"><li>• organizují diskuse a debaty o různých uměleckých dílech, kulturních událostech a tématech, které jsou aktuální ve společnosti</li><li>• zapojují se se žáky do kulturních a uměleckých projektů v rámci školy i mimo školu</li><li>• hodnotím se žáky vliv digitálních médií na dostupnost a kvalitu kultury a umění</li></ul>                                                                                                                                                                                                                               |
| KK kulturní<br>Kulturní<br>identita a<br>rozmanitost<br>KKT-IDR-000-<br>ZV9-001 | <b><i>Hodnotí kulturní projevy, tradice a umělecká díla vlastní i jiných kultur a porovnává je v kontextu historických a společenských a kulturních souvislostí.</i></b> | <ul style="list-style-type: none"><li>• zdávám úkoly, kde žáci srovnávají kulturní vlivy (tradice, zvyky, umělecká díla) ve své zemi s těmi v jiných zemích a přemýšlejí o vlivu historie a geografie na formování těchto rozdílů</li><li>• povzbuzuji žáky, aby sledovali média (filmy, hudbu, zprávy) a analyzovali, jak různé kultury prezentují své hodnoty a tradice, a diskutujeme o tom, jak je to ovlivňuje</li><li>• vedu žáky k tomu, aby kriticky uvažovali o stereotypech a předsudcích vůči jiným kulturám a přemýšleli, jak může respekt k odlišnostem obohatit jejich život</li></ul> |

## Metodický komentář pro učitele

### Vazba na klíčové kompetence

#### KK kulturní (Kulturní kontext):

Žáci poznávají romskou kulturu prostřednictvím konkrétních osobností a jejich uměleckých či společenských projevů. V rámci aktivity rozlišují různé formy kultury (např. hudba, literatura, divadlo, aktivismus) a zasazují je do širšího společenského kontextu. Aktivita podporuje porozumění tomu, jak kultura ovlivňuje vnímání identity, a umožňuje žákům vnímat kulturu jako živý, různorodý a proměnlivý jev.

#### KK kulturní (Kulturní identita a rozmanitost):

Žáci zkoumají projevy kulturní identity romské menšiny a učí se vnímat její místo ve společnosti bez předsudků. Diskutují o vlastních postojích k menšinám, porovnávají kulturní zkušenosti a učí se chápat kulturní rozmanitost jako přirozenou a hodnotnou součást společnosti. Aktivita rozvíjí empatii, toleranci a schopnost reflektovat vliv historických a společenských souvislostí na vnímání jinakosti.

### Metodická doporučení pro realizaci hodiny:

**Atmosféra ve třídě je klíčová.** Celou aktivitu vedeme citlivě a vnímáme reakce žáků – podle nich upravujeme tempo, hloubku i formu jednotlivých částí. Pokud zaznamenáme napětí, nepochopení nebo odpor, pracujeme s tím otevřeně a klidně. Aktivita se dotýká předsudků, a tedy i osobních zkušeností – naším cílem je bezpečný prostor pro reflexi, nikoliv konfrontace.

**Dokument o úspěšných Romech má zásadní funkci** – vtáhnout žáky do osobních příběhů a konkrétních zkušeností. Následná diskuse není o hodnocení, ale o vcítění. Otázky po videu slouží k vyvolání empatie a zamyšlení – podporujeme sdílení, ale nikoho nenutíme mluvit. Necháváme i prostor na ticho.

**Prezentace dalších romských osobností není encyklopedický výklad, ale výběr inspirativních příkladů.** Měli bychom zvolit 3–4 osobnosti, které mají potenciál oslovit konkrétní třídu – podle jejich věku, zájmů nebo stylu vyjadřování. Pokud vnímáme únavu nebo klesající pozornost, můžeme některé části zkrátit a přejít rovnou k tvořivé části.

**Skupinová práce staví na zájmu žáků** – vybírají si osobnost, která je zaujala, a vytvářejí její portrét. Podporujeme různorodost výstupů – plakáty, prezentace, koláže, videa apod. Důležitý je obsah, ne technická dokonalost. Pokud víme, že třída má potíže s vyhledáváním informací, nabídneme jim připravené materiály nebo odkazy.

**Závěrečná diskuse a sebereflexe jsou podstatné.** Vracíme se k úvodním odpovědím a sledujeme, zda se něco proměnilo – v postojích, v porozumění, v pocitech. Otázky klademe citlivě. V případě potřeby můžeme nabídnout i anonymní písemnou reflexi. Nečekáme „správné“ odpovědi – hledáme známky vnitřního posunu.

**Učitel je v celé aktivitě průvodcem, nikoli hodnotitelem.** Sám jde příkladem v tom, jak přistupovat k tématu otevřeně, s respektem a zájmem. Pokud toto naladění zaujme i žáky, má aktivita potenciál k opravdové změně vnímání.

Následné hodiny mohou aktivitu rozvíjet – například návrhem informačních plakátů, výstavou portrétů nebo navázáním na historický kontext a vznik romských kulturních institucí. Tím umožníme hlubší porozumění současným i minulým souvislostem.

## **Možná rizika**

**Reakce žáků** – neustále sledujte reakce žáků, podle potřeby upravujte tempo, hloubku, formu. Pokud se objeví napětí, nepochopení či odpor, zastavte, reflektujte, případně rozdělte aktivitu do více částí.

**Hanlivé anonymní výroky** – jasně vysvětlíte pravidla, neironizujte, nehodnoťte obsah. Učitel má právo zjevně zraňující výrok **nezveřejnit**. Zachovejte anonymitu, čtěte klidně, bez komentáře. Při stereotypním výroku reagujte klidně: „Jak by to šlo říct respektujícím způsobem?“, „Co by tento předsudek vyvrátilo?“ K lístečkům se vrátíte v části C v novém kontextu.

**Přítomnost romských (či jinak zranitelných) žáků** – předem s nimi proberte, jak se cítí; nabídněte možnost nepodílet se na některých částech.

**Nevhodné třídní klima** – jako učitel umělecky zaměřeného předmětu, ve kterém je kladen důraz na vlastní tvorbu a výpověď žáků, máte o názorech žáků ve třídě určitou představu, znáte klima třídy i schopnost otevřeně diskutovat a sdílet své názory. Přizpůsobte návrh aktivity své třídě (např. pokud kolektiv není zvyklý na otevřenou diskusi, využijte více psaných reflexí, práce ve dvojicích a strukturovaných úloh). Pro zařazení aktivity najděte vhodnou příležitost. Může to být nějaká událost, poznámka, kterou jste zaslechli od žáků... Pokud si nejste jisti, že třída tuto aktivitu přijme, nebo že nemůžete zaručit, že zvládnete reagovat na nečekané situace, které mohou vzniknout, upustte od jejího zařazení.

## **Popis ověřování**

Ověřování výsledků učení v této aktivitě probíhá průběžně, s důrazem na sledování nejen faktických znalostí, ale také schopnosti kriticky uvažovat, vnímat předsudky a citlivě komunikovat o složitém tématu. Učitel sleduje průběh jednotlivých částí, práci skupin i individuální reakce žáků.

**Vstupní postoje a změna v čase:**

Úvodní anonymní odpovědi slouží jako východisko pro sledování postojů žáků – v závěru aktivity se k nim vracíme a porovnáváme je s novými názory či vhledy. Sledujeme, zda se objevují známky posunu v přemýšlení, zpochybnění stereotypů nebo větší otevřenosti.

**Reakce na dokument a schopnost empatie:**

Při sledování videa a následné diskusi ověřujeme, zda žáci dokážou porozumět emocím a zkušenostem lidí v dokumentu. Důležité je, jakým způsobem formulují své reakce, zda jsou schopni empatie a zda dovedou diskutovat bez předsudků nebo zesměšňování.

**Skupinová práce a informační gramotnost:**

Při tvorbě portréту romské osobnosti ověřujeme, jak žáci pracují ve skupině – zda si rozdělí úkoly, naslouchají si a hledají společné řešení. Zároveň sledujeme jejich práci s informacemi: jaké zdroje využívají, zda dokážou informace ověřovat, třídit a interpretovat.

**Tvorba a sdílení výstupu:**

Při prezentaci výstupů hodnotíme, jak žáci představí vybranou osobnost – zda dokážou srozumitelně a věcně sdílet klíčové informace, zaujmout ostatní a vyzdvihnout kulturní nebo společenský přínos. Sledujeme i formu výstupu, ale hlavní důraz klademe na obsah, zapojení a komunikaci.

**Závěrečná reflexe a postojový posun:**

V závěru aktivity žáci reflektují, co si z činnosti odnášejí – co je překvapilo, oslovilo nebo jim pomohlo lépe chápat dané téma. Učitel sleduje, zda žáci dovedou mluvit o svých postojích, přemýšlet o předsudcích a pojmenovat, co se během aktivity naučili – nejen fakticky, ale i lidsky.

## Zdroje

Pokud se jedná o převzatou úlohu nebo vychází z externích podkladů.

Galerie osobností romské kultury vytvořená Muzeem romské kultury: <https://amendar.cz/>

SIGMUND HERÁKOVÁ, Alica et al. *Amendar II.: pohled do světa romských osobností*. Vydání druhé. Brno: Muzeum romské kultury, 2021. 294 stran. ISBN 978-80-86656-47-2.

**Spisovatel, historička a herec**

Patrik Banga – spisovatel

Renata Berkyová – historička

Marsell Bendig – herec (Banger)

<https://ct24.ceska televize.cz/clanek/domaci/uspesni-romove-jsou-vzory-a-inspiraci-prala-bych-si-abych-nemusela-zazivat-pocit-prvenstvi-dodava-hi-7401>

**Výtvarník**

Maxim Muchov – výstava Kamiben

<https://radiozurnal.rozhlas.cz/maxim-muchow-vystavuje-sva-dila-v-galerii-1-pod-nazvem-kamiben-9421526?player=on>

Maxim Muchov – výstava ROMIPEN, Muzeum romské kultury 17. 5. – 30. 10. 2025

<https://www.rommuz.cz/cs/vystavy-a-akce/romipen-etc/>

<https://romea.cz/cz/kultura/obraz-hudba-identita-muzeum-romske-kultury-zahajilo-vystavu-romipen-etc-vytvarnika-maxima-muchowa>

[https://www.google.com/search?q=romsk%C3%A1+zp%C4%9Bva%C4%8Dka&rlz=1C1GCEA\\_enCZ1129CZ1131&oq=romsk%C3%A1+zp%C4%9Bva%C4%8Dka&gs\\_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBCTc1NjlqMGoxNagCCLACAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:1fea471f,vid:j3OQKAsmZLs,st:0](https://www.google.com/search?q=romsk%C3%A1+zp%C4%9Bva%C4%8Dka&rlz=1C1GCEA_enCZ1129CZ1131&oq=romsk%C3%A1+zp%C4%9Bva%C4%8Dka&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBCTc1NjlqMGoxNagCCLACAQ&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:1fea471f,vid:j3OQKAsmZLs,st:0)

**Zpěvačka, zpěvák**

Vanesa Horáková

<https://www.youtube.com/@VanesaHorakova>

**HipHoper**

Radek Banga – alias Gipsy.cz

<https://www.youtube.com/watch?v=e1-OxsAkr8A>

**Rapper**

Lukrecius Chang

<https://www.youtube.com/watch?v=a7rBHO-FxH4>

**Koncertní klavírista**

Tomáš Kačo

<https://cesky.radio.cz/tomas-kaco-z-maleho-bytu-v-novem-jicine-az-do-berklee-v-bostonu-8825648>

**Umělecká fotografka, choreografka, tanečnice, primabalerína a baletní mistr**

Tamara Černá – SofiG

Rozhovor: <https://www.youtube.com/watch?v=rmL4D8irk78>

My history: <https://www.youtube.com/watch?v=vMIVOSMeWeo>

Fotografie

portréty: <https://www.youtube.com/watch?v=9fIHVxCnQnU>

portréty: Děti Hrušova: <https://www.youtube.com/watch?v=kWQ6Q2iLKgk>